

Hemşire Yardımcılığı Programında Öğrenim Gören Öğrencilerin; Hemşire Yardımcısının Görev ve Sorumlulukları Hakkındaki Görüşleri

The Opinions of Students in an Assistant Nurse Program about Duties and Responsibilities

NİHAL ÜNALDI BAYDIN*
HANİFE TİRYAKİ ŞEN**
HANDAN ALAN***
FERİDE TAŞKIN YILMAZ****
DUYGU ÖZCAN*****

Geliş Tarihi: 03.04.2017, Kabul Tarihi: 26.12.2017

ÖZ

Amaç: Hemşire yardımcılığı programında öğrenim gören öğrencilerin, hemşire yardımcıların görev ve sorumluluklarına ilişkin görüşlerini saptamaktır.

Yöntem: Araştırma tanımlayıcı tasarımda İstanbul ilinde eğitim veren bir kamu ve bir özel sağlık meslek lisesinin hemşire yardımcılığı programında öğrenim gören birinci sınıflardan örneklem seçimine gidilmeden ulaşılabilen toplam 226 öğrenci ile gerçekleştirildi. Araştırmanın verileri, öğrencilerin kişisel ve meslek seçimine yönelik bilgileri ve hemşire yardımcıların iş tanımlarını içeren bir form ile toplandı.

Bulgular: Katılımcıların büyük çoğunluğunun (%84.5) hemşire yardımcılığına isteyerek seçtiği, buna rağmen yalnızca yarısının (%50) mezun olduktan sonra hemşire yardımcısı olarak çalışmayı düşündüğü belirlendi. Öğrenciler, hemşire yardımcılığına ait görev ve sorumluluklarına ilişkin görüşleri konusunda hastanın tedavi planında yer alan ve hemşirenin uygun gördüğü oral ilaçları hastaya verir (%37.6), ilgilendiği hastaların genel durumunda fark ettiği değişiklikleri hemşireye bildirir (%36.7), hemşirenin uygun gördüğü durumlarda hastanın yürütmesine ve hareket etmesine yardım eder (%32.3), maddelerine kesinlikle katıldıklarını belirttiler. Öğrencilerin "Kesinlikle Katılmıyorum" yanıtını verdikleri maddeler ise hastanın idrar torbasını boşaltır veya değiştirir (%46.9), ölüm sonrası yapılması gereken bakımları uygular (%42.9), hastanın yatağını yapar (%42.5) olarak saptandı.

ABSTRACT

Aim: To learn the opinions of students in an assistant nurse program about the duties and responsibilities of assistant nurses.

Methods: This descriptive study comprised 226 students who were chosen from first-year students studying in the nursing program of one public and one private vocational high school without doing a sample selection. The research data were collected on a form that included personal and vocational information of the students and a job description of assistant nurses.

Results: It was found that most of the participants (84.5%) chose to be an assistant nurse deliberately; however, only half of them (50%) thought to work as an assistant nurse after graduation. The students stated that they were absolutely involved in performing the following duties and responsibilities of an assistant nurse: students give the patients oral medication included in the treatment plan of the patient when the nurse approves it (37.6%), students notify the nurse of any changes the patient is concerned about or aware of in general (36.7%), and students help the patient move and walk when the nurse approves it (32.3%). The items that the students did not agree with were found to be emptying or changing the patient's urine bag (46.9%), administering any care after a patient's death (42.9%), and making the patient's bed (42.5%).

* N Ünalı Baydın, Öğr. Gör. Dr.
İÜ. Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, İstanbul
e-posta: unaldin25@gmail.com

** H Tiryaki Şen, Uzm. Hem.
İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü, İstanbul
e-posta: hanifetiryaki@gmail.com

*** H Alan, Dr.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesi, Çanakkale
Yazışma Adresi / Address for Correspondence:
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesi, Çanakkale
Tel: 0 286 263 59 50 Faks: 0 286 263 59 57
e-posta: handanalan@yahoo.com

**** F Taşkın Yılmaz, Yrd. Doç. Dr.
Cumhuriyet Üniversitesi Susehri Sağlık Yüksekokul Hemşirelik Bölümü, Sivas
e-posta: fylmaz@cumhuriyet.edu.tr

***** D Özcan, Uzm. Hem.
Validebağ Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, İstanbul
e-posta: duyguak15@gmail.com

Sonuç: Hemşire yardımcılığı programında okuyan öğrencilerin bu mesleği isteyerek seçmelerine rağmen, hemşire yardımcılığına ilişkin bazı görev ve sorumluluklarını yeterli benimsemedikleri görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Hemşirelik, hemşire yardımcısı, iş tanımı, öğrenci.

Günümüzde hasta bakımının kaliteli, güvenli ve kesintisiz biçimde sürdürülmesinde hemşire insan gücü önemli bir etmendir. Ancak, kaynaklardaki sınırlılık ve ekonomik baskılar birçok sağlık kuruluşunun hemşire bulmada sıkıntı yaşamasına neden olmaktadır.⁽¹⁾ Bu durum hemşirelik hizmetlerinin yürütülmesinde geçici ya da kalıcı çözüm önerilerini ve uygulamaları beraberinde getirmektedir.

Geçmişten günümüze ülkemizdeki hemşireliğe bakıldığında, savaşlar sonrası ortaya çıkan bulaşıcı hastalıklar nedeniyle hemşire gereksiniminin arttığı buna yönelik kısa süreli hemşire yetiştirme kurslarının başlatıldığı,⁽²⁾ nüfus artışı ile beraber hastalıkların görülme sıklığının da artmasıyla sağlığın iyileştirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla en uzak noktaya kadar sağlık hizmetinin götürülebilmesi için lise düzeyinde eğitim veren okulların sayılarının artırılarak hemşire gereksiniminin karşılanmaya çalışıldığı görülmektedir.⁽³⁾

Hemşire iş gücü açığı ile ilişkili olarak hemşire insan gücünün planlaması ve nitelikli hemşire istihdamı tüm dünyada olduğu gibi ülkemiz için de önemli konu olarak gündemde yerini korumaktadır. Hastanelerde, hasta bakımının kaliteli, güvenli ve kesintisiz biçimde sürdürülmesi için hemşire insan gücü planlamasının çok iyi yapılması gerekmektedir. Dünya örneklerine bakıldığında, ülkemizdeki temel hemşirelik eğitimi ve hemşire istihdamı ile ilgili uzun yıllardır yürütülen politika ve uygulamaların hasta, hemşire ve organizasyonel çıktılar açısından önemli bir tehdit oluşturduğu görülmektedir.⁽¹⁾ Birçok ülkede, özellikle son 20 yılda artan bakım gereksinimine karşılık hemşire sayısındaki yetersizlik ve düşük maliyetle bakım hizmeti sağlama gereksinimi, ara insan gücüne olan gereksinimi doğurmuş olup, hemşire yardımcılığı kavramını ortaya çıkarmıştır.⁽⁴⁾

Hemşire yardımcısı, sağlık meslek liselerinin hemşire yardımcılığı programından mezun olup hemşire nezaretinde yardımcı olarak çalışan, ayrıca hastaların günlük yaşam aktivitelerinin yerine getirilmesi, beslenme programının uygulanması, kişisel bakım ve temizliği ile sağlık hizmetlerine ulaşımında yardımcı olan ve refakat eden sağlık teknisyeni olarak tanımlanmaktadır.⁽⁵⁾ Ülkemizde resmi olarak hemşire yardımcısı kavramı, 18 Ocak 2014 tarihli 28886 sayılı Resmi Gazete’de yer alan “Sağlık Bakanlığı ve Bağlı kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

Conclusion: Although the students studying in an assistant nurse program had chosen this job deliberately, it seems they did not fulfill some assistant nurse duties and responsibilities well enough.

Keywords: Nursery; assistant nurse; job description; student.

ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 24. maddesi ile gündeme gelmiştir.⁽⁵⁾ Bu kanun maddesine göre Sağlık Bakanlığı tarafından 2014 yılında meslek liselerinin hemşirelik bölümlerinden mezun olanlara 2014-2015 öğretim yılından itibaren “hemşire” ünvanı verilmeyeceğini, bu okullardan “hemşire yardımcısı” ünvanı ile mezun olunacağı açıklanmıştır.⁽⁶⁾

Bu kapsamda hemşire yardımcısının belirtilen görev ve sorumlulukları arasında, hasta odasının düzenini ve temizliğini sağlama, hastanın yatağını yapma, hastanın tedavi planında yer alan ve hemşirenin uygun gördüğü oral ilaçları hastaya verme, hastanın kişisel bakım ve temizliği ile ilgili gereksinimlerinin karşılanmasına yardım etme, yatak yarasını önlemeye yönelik koruyucu işlemlerde hemşireye yardım etme, hastanın günlük yaşam aktivitelerinin yerine getirilmesine yardım etme, yataktan kalkamayan veya kalkması uygun görülmeyen hastanın boşaltımına yardımcı olma ve sorun var ise hemşireye bildirme, beslenmesine yardım etme, hareket kısıtlılığı olan hastalara pozisyon verme, hastanın idrar torbasını boşaltma veya değiştirme, steril olmayan idrar ve dışkı örneği alma, ölüm sonrası bakım uygulama gibi görevler yer almaktadır.⁽⁵⁾

Aydın⁽⁷⁾’ın hemşire yardımcısının hemşire gözetimi altında yüksek vasıf gerektirmeyen belli görevleri üstlenerek hemşire açığının kapatılmasına yönelik politikalara destek vermek, iş yükünün paylaşılmasını sağlamak ve ekip içinde hemşirenin statüsünü artırıcı bir rol oynayacağını belirtmesinin aksine ülkemizde farklı eğitim düzeyinde eğitim almış ve aynı görev, yetki ile çalışmakta olan hemşirelerin yanında hemşire yardımcısının yer alması, alanda yaşanan sıkıntıların artmasına ve çalışma barışının daha da bozulmasına yol açacağı endişesini de beraberinde getireceği de belirtilmektedir.⁽⁸⁾

Bu bağlamda, klinik alanda hemşire yardımcısı olarak yeni bir çalışan grubunun henüz istihdam edilmemiş olması ve uygulamaya geçildikten sonraki yansımalarının nasıl olacağını belli olmamasından ötürü hemşire yardımcılığı kavramı güncel ve merak edilen bir konudur. Bununla birlikte, bilimsel anlamda da literatür tarandığında ülkemizde bu konu hakkında yapılmış çalışmalara henüz rastlanmamıştır. Bu nedenle ara insan gücü olarak nitelendirilen ve ülkemizde 2014-2015 yılında yeni açılan hemşire yardımcılığı programı sınıf öğrencilerinin, hemşire yardımcılığının görev ve sorumluluklarına ilişkin görüş ve düşüncelerinin belirlenmesi önemlidir.

Bu araştırma, Sağlık Meslek Liseleri (SML)'nin hemşire yardımcılığı bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin, hemşire yardımcısının görev ve sorumluluklarına ilişkin görüş ve düşüncelerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı tasarımda gerçekleştirildi.

Araştırma Soruları

Bu araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Hemşire yardımcılığını tercih eden öğrencilerin bu bölümü seçme nedenleri nelerdir?
- Hemşire yardımcılığı bölümünde okuyan birinci sınıf öğrencilerinin hemşire yardımcılığı görev ve sorumluluklarına katılım düzeyi nedir?
- Hemşire yardımcılığını isteyerek tercih eden birinci sınıf öğrencilerinin hemşire yardımcılığı görev ve sorumluluklarına katılım düzeyi nedir?

Yöntem

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma tanımlayıcı ve kesitsel türde yapılmış bir araştırmadır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı bir kamu ve bir özel olmak üzere iki sağlık meslek lisesinin hemşire yardımcılığı bölümlerinde öğrenim gören 404 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada herhangi bir örneklem seçim yöntemi kullanılmadan evrenin tamamına ulaşılmaya çalışıldı. Sağlık meslek liselerinin Hemşire Yardımcılığı programlarına 2014-2015 yılında ilk defa öğrenci alımı gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle araştırma örneğine 2014-2015 eğitim-öğretim yılında bu programa kayıt yaptıran ve verilerin toplandığı dönemde birinci sınıfta okuyan öğrenciler dahil edilmiştir. Kamuya bağlı sağlık meslek lisesinin hemşire yardımcılığı programında kayıtlı toplam 180 öğrenciden 123 öğrenciye ulaşılmıştır. Özel sağlık meslek lisesinde ise yine aynı programa kayıtlı toplam 224 öğrenciden 103 öğrenciye ulaşılmıştır. Her iki okuldan araştırmaya katılmayı kabul eden ve veri toplama formunu eksiksiz dolduran 226 öğrenci ile araştırma tamamlanmıştır. Araştırmanın geri dönüş oranı %56 olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğrencilerin yaş, cinsiyet, okul türü, anne ve baba eğitim durumu, gelir durumu ve meslek seçimine yönelik 7 sorunun bulunduğu öğrenci tanılama formu yer almaktadır. İkinci bölümde ise, araştırmacılar tarafından oluşturulan, Sağlık Bakanlığı tarafından 22 Mayıs 2014 tarihinde 29007 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Sağlık

Meslek Mensupları ile Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelikte yer verilen hemşire yardımcılığının görev tanımlarını içeren maddelerden oluşan bir form kullanıldı. Bu form, öğrencilerin adı geçen yönetmelikte yer alan hemşire yardımcısının görev ve sorumluluklarına ilişkin bu görevleri bilip bilmediklerini belirlemeye yönelik olarak 1="Kesinlikle Katılmıyorum", 2="Katılmıyorum", 3="Ne Katılmıyorum Ne Katılmıyorum", 4="Katılmıyorum" ve 5="Kesinlikle Katılmıyorum" şeklinde derecelendirilerek düzenlendi.

Veriler toplanmadan önce, soru formu hemşirelik yönetimi alanında uzman üç öğretim üyesi tarafından anlaşılabilirlik açısından değerlendirildikten ve uzmanların görüşleri doğrultusunda düzenlenmesinin ardından kamuya bağlı farklı bir lisenin hemşire yardımcılığı bölümünde öğrenim gören 20 öğrenci ile pilot bir çalışma yapıldı. Bu çalışma sonucunda alınan geri bildirimler doğrultusunda söylemlerin öğrenciler tarafından açık ve net bir şekilde anlaşılabilirliği değerlendirilerek veri toplama aracına son şekli verildi.

Verilerin Toplanması

Çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilere Nisan-Haziran 2015 tarihleri arasında okul yönetiminin uygun gördüğü gün ve saatte araştırmacılar tarafından gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra veri toplama aracı dağıtıldı. Öğrencilerin veri toplama aracını doldurmasını beklenerek aynı gün geri toplandı. Veri toplama aracının öğrenciler tarafından doldurulması yaklaşık 15-20 dak. sürmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri, SPSS 16 paket programında yorumlandı. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemler (frekans ve yüzdelikler) kullanıldı.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma yapılmadan önce Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulu'ndan (İzin No:2014-22) ve araştırmanın yapıldığı okulların müdürlüklerinden izinler alındı. Ayrıca, çalışmada yer alacak her öğrenci çalışmanın içeriği ve katılımın gönüllü olması hususunda sözlü olarak bilgilendirildi ve öğrencilerin sözlü onamları alındı.

Bulgular

Öğrencilerin kişisel ve sosyodemografik özellikleri incelendiğinde, katılımcıların yaş ortalamasının 14.9±0.48 olduğu, %76'sının kız öğrencilerden oluştuğu, %54.4'ünün kamuya bağlı hizmet veren SML'nde eğitim gördüğü, öğrencilerin %92'sinin aile gelirlerinin giderlerine eşit olduğu saptandı. Katılımcıların ebeveyn eğitim durumları incelendiğinde babaların %59.7'sinin ortaokul ve altı eğitim durumuna, annelerin ise %73.9'unun ortaokul ve altı eğitim

durumuna sahip olduğu belirlendi (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin Kişisel ve Sosyodemografik Özelliklerine Göre Dağılımı (n=226)

ÖZELLİKLER	ALT GRUP	n	%
Yaş (yıl) (14.9±0.48)	14 yaş	44	19.5
	15 yaş	170	75.2
	16 yaş	12	5.3
Cinsiyet	Kız	172	76.7
	Erkek	54	23.9
Okul türü	Kamu	123	54.4
	Özel	103	45.6
Ailenin gelir durumu	Gelir gidere eşit	208	92
	Gelir giderden az	18	8
Annenin eğitim durumu	Ortaokul ve altı	167	73.9
	Lise ve üzeri	59	26.1
Babanın eğitim durumu	Ortaokul ve altı	135	59.7
	Lise ve üzeri	91	40.3

Tablo 2’de öğrencilerin hemşire yardımcılığına ve kendi kariyerlerine yönelik görüşleri incelendiğinde, %84.5’inin hemşire yardımcılığı bölümünü isteyerek seçtiği, hemşire yardımcılığı seçme nedenleri oranlarına göre sıralandığında, ilk nedenler arasında insanlara bakım verme isteği (%43.4), kolay iş bulma olanağı (%34.5) ve Temel Eğitimden Orta Öğretime Geçiş sınavı puanına uygun olması (%7.5) söylemlerinin yer aldığı belirlendi. Ayrıca katılımcıların %50’sinin mezun olduktan sonra hemşire yardımcısı olarak çalışmayı düşündüğü, %92’sinin hemşirelikte lisans eğitimine devam etmek istedikleri ve %40.3’ünün başka bir bölümde okuma konusunda kararsız oldukları belirlendi.

Hemşire Yardımcılığı bölümünü isteyerek seçen öğrencilerin hemşire yardımcılığına ait görev ve sorumluluklarına ilişkin görüşleri incelendiğinde, hastanın tedavi planında yer alan ve hemşirenin uygun gördüğü oral ilaçları hastaya verir maddesine %38.2’si, ilgilendiği hastaların genel durumunda fark ettiği değişiklikleri hemşireye bildirir maddesine %34.6’sı, hemşirenin uygun gördüğü durumlarda hastanın yürütmesine ve hareket etmesine yardım eder maddesine %30.4’ü “Kesinlikle katılıyorum”, kilo takibi gereken hastalarda günlük kilo takibini yapar maddesine %33.5’i, alınan kan, doku veya diğer örneklerin laboratuvara naklini sağlar maddesine %31.9’u, hareket kısıtlılığı olan hastalarda uygun görülen pozisyonu verir maddesine %30.4’ü “Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Hastanın başka bir kliniğe ya da birime transferine yardım ve refakat eder maddesine %23.6’sı, hastadan steril olmayan idrar örneği ve dışkı örneği alır maddesine %20.4’ü, hastanın idrar torbasını boşaltır veya değiştirir maddesine %17.1’ü “Ne katılıyorum, ne katılmıyorum” şeklinde yanıt vermiştir. Hasta odasının düzenini ve temizliğinin yapılmasını sağlar maddesine %16.8’i, hasta güvenliğinin sağlanmasına yardım eder maddesine %16.2’si, has-

tanın günlük yaşam aktivitelerinin yerine getirilmesine yardım eder maddesine %16.2’si “Katılmıyorum” diye yanıt verirken hastanın idrar torbasını boşaltır veya değiştirir maddesine %49.7’si, hastanın yatağını yapar maddesine %46.6’sı, hasta odasının düzenini ve temizliğinin yapılmasını sağlar maddesine %45.5’i “Kesinlikle katılıyorum” yanıtını vermiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Hemşirelik Yardımcılığına İlişkin Görüş ve Düşüncelerinin Dağılımı (n=226)

	YANITLAR	n	%
Hemşire yardımcılığı bölümünü isteyerek seçme durumu	Evet	191	84.5
	Hayır	35	15.5
Hemşire yardımcılığı seçme nedenleri	Ekonomik nedenler	16	7.1
	Kolay iş bulma olanağı	78	34.5
	İnsanlara bakım verme isteği	98	43.4
	TEOG puanına uygun olması	17	7.5
	Aile istediği için	17	7.5
Hemşire yardımcılığı dışında başka bir bölümde eğitim alma isteği	Evet	62	27.4
	Hayır	73	32.3
	Kararsız	91	40.3
Mezun olduktan sonra hemşire yardımcısı olarak çalışmayı düşünme durumu	Evet	113	50
	Hayır	59	26.1
	Kararsız	54	23.9
İleriye yönelik olarak lise sonrası kariyer planının varlığı (hemşirelikte lisans eğitimine devam etme gibi)	Evet	208	92
	Kararsız	18	8

Tablo 3’de Hemşire yardımcılığı bölümünü isteyerek seçen öğrencilerin hemşire yardımcılığına ait görev ve sorumluluklarına ilişkin görüşleri incelendiğinde; “Kesinlikle katılıyorum” yanıtının verildiği ilk üç madde, hastanın tedavi planında yer alan ve hemşirenin uygun gördüğü oral ilaçları hastaya verir (%37.6), ilgilendiği hastaların genel durumunda fark ettiği değişiklikleri hemşireye bildirir (%36.7), hemşirenin uygun gördüğü durumlarda hastanın yürütmesine ve hareket etmesine yardım eder (%32.3), “Katılıyorum” yanıtının verildiği ilk üç madde, kilo takibi gereken hastalarda günlük kilo takibini yapar (%34.5), alınan kan, doku veya diğer örneklerin laboratuvara naklini sağlar (%34.1) hareket kısıtlılığı olan hastalarda uygun görülen pozisyonu verir (%33.6) şeklindedir. “Kesinlikle katılmıyorum” yanıtının verildiği maddeler, hastanın idrar torbasını boşaltır veya değiştirir (%46.9), ölüm sonrası yapılması gereken bakımları uygular (%42.9), hastanın yatağını yapar (%42.5) şeklindedir. “Ne katılıyorum, ne katılmıyorum” yanıtının en çok verildiği ilk üç madde ise hastanın başka bir kliniğe ya da birime transferine yardım ve refakat eder (%24.3), hastadan steril olmayan idrar örneği ve dışkı örneği alır (%20.4), hastanın idrar torbasını boşaltır veya değiştirir (%18.6) şeklinde olmuştur.

Tablo 3. Öğrencilerin Hemşire Yardımcılarının Görev ve Sorumluluklarına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı (n=226)

MADELER	HEMŞİRE YARDIMCILIĞINI İSTEYEREK SEÇENLER					TOPLAM				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
1-Hasta odasının düzenini ve temizliğinin yapılmasını sağlar.	87 (45.5)	32 (16.8)	32 (16.8)	31 (16.2)	28 (14.7)	94 (41.6)	40 (17.7)	17 (7.5)	36 (15.9)	39 (17.3)
2-Hastanın yatağını yapar.	89 (46.6)	30 (15.7)	30 (15.7)	30 (15.7)	21 (11)	96 (42.5)	38 (16.8)	27 (11.9)	39 (17.3)	26 (11.5)
3-Hasta güvenliğinin sağlanmasına yardım eder.	39 (20.4)	31 (16.2)	31 (16.2)	49 (25.7)	42 (%22)	41 (18.1)	35 (15.5)	36 (15.9)	63 (27.9)	51 (22.6)
4-Hastanın tedavi planında yer alan ve hemşirenin uygun gördüğü oral ilaçları hastaya verir.	33 (17.3)	16 (8.4)	16 (8.4)	53 (27.7)	73 (38.2)	38 (16.8)	19 (8.4)	20 (8.8)	64 (28.3)	85 (37.6)
5-Hastanın kişisel bakım ve temizliği ile ilgili gereksinimlerin karşılanmasına yardım eder.	74 (38.7)	28 (14.7)	28 (14.7)	39 (20.4)	30 (15.7)	80 (35.4)	31 (13.7)	29 (12.8)	49 (21.7)	37 (16.4)
6-Yatak yarasını önlemeye yönelik koruyucu işlemlerde hemşireye yardım eder.	41 (21.5)	30 (15.7)	30 (15.7)	51 (26.7)	45 (23.6)	43 (19)	38 (16.8)	28 (12.4)	62 (27.4)	55 (24.3)
7-Hastanın günlük yaşam aktivitelerinin yerine getirilmesine yardım eder.	43 (22.5)	31 (16.2)	31 (16.2)	52 (27.2)	41 (21.5)	46 (20.4)	38 (16.8)	32 (14.2)	60 (26.5)	50 (22.1)
8-Yataktan kalkamayan veya kalkması uygun görmeyen hastanın boşaltımına yardımcı olur; varsa boşaltımla ilgili sorunlarını hemşireye bildirir.	73 (38.2)	22 (11.5)	22 (11.5)	39 (20.4)	33 (17.3)	83 (36.7)	25 (11.1)	33 (14.6)	46 (20.4)	39 (17.3)
9-Hastanın idrar torbasını boşaltır veya değiştirir.	95 (49.7)	24 (12.6)	24 (12.6)	21 (11)	18 (9.4)	106 (46.9)	29 (12.8)	42 (18.6)	27 (11.9)	22 (9.7)
10-Hastadan steril olmayan idrar örneği ve dışkı örneği alır.	76 (39.8)	25 (13.1)	39 (20.4)	31 (16.2)	20 (10.5)	86 (38.1)	32 (14.2)	46 (20.4)	39 (17.3)	23 (10.2)
11-Hastanın beslenme programına uygun olarak beslenmesine yardımcı olur.	32 (16.8)	30 (15.7)	21 (11)	53 (27.7)	55 (28.8)	35 (15.5)	37 (16.4)	25 (11.1)	65 (28.8)	64 (28.3)
12-Kilo takibi gereken hastalarda günlük kilo takibini yapar.	32 (16.8)	21 (11)	22 (11.5)	64 (33.5)	52 (27.2)	33 (14.6)	26 (11.5)	23 (10.2)	78 (34.5)	66 (29.2)
13-Hemşirenin uygun gördüğü durumlarda hastanın yürütmesine ve hareket etmesine yardım eder.	37 (19.4)	23 (12)	20 (10.5)	53 (27.7)	58 (30.4)	38 (16.8)	28 (12.4)	26 (11.5)	61 (27)	73 (32.3)
14-Hareket kısıtlılığı olan hastalarda uygun görülen pozisyonu verir.	37 (19.4)	20 (10.5)	26 (13.6)	58 (30.4)	50 (26.2)	39 (17.3)	24 (10.6)	29 (12.8)	76 (33.6)	58 (25.7)
15-Hastanın başka bir kliniğe ya da birime transferine yardım ve refakat eder.	47 (24.6)	23 (12)	45 (23.6)	42 (22)	34 (17.8)	49 (21.7)	26 (11.5)	55 (24.3)	52 (23)	44 (19.5)
16-Hasta için planlanan egzersiz programının hastaya uygulanmasına yardım eder.	37 (19.4)	27 (14.1)	25 (13.1)	54 (28.3)	48 (25.1)	38 (16.8)	31 (13.7)	31 (13.7)	69 (30.5)	57 (25.2)
17-İlgilendiği hastaların genel durumunda fark ettiği değişiklikleri hemşireye bildirir.	38 (19.9)	18 (9.4)	12 (6.3)	57 (29.8)	66 (34.6)	41 (18.1)	19 (8.4)	14 (6.2)	69 (30.5)	83 (36.7)
18-Ölüm sonrası yapılması gereken bakımları uygular.	82 (42.9)	25 (13.1)	31 (16.2)	24 (12.6)	29 (15.2)	97 (42.9)	27 (11.9)	35 (15.5)	32 (14.2)	35 (15.5)
19-Alınan kan, doku veya diğer örneklerin laboratuvara naklini sağlar.	31 (16.2)	29 (15.2)	15 (7.9)	61 (31.9)	55 (28.8)	35 (15.5)	32 (14.2)	18 (8)	77 (34.1)	64 (28.3)
20-Hasta bakımında kullanılan malzemelerin hazırlanmasını, temizliğini, dezenfeksiyonunu ve uygun şekilde saklanmasına yardım eder.	42 (22)	27 (14.1)	17 (8.9)	51 (26.7)	54 (28.3)	47 (20.8)	32 (14.2)	21 (9.3)	61 (27)	65 (28.8)

Tartışma

Meslek seçimi, kişinin birçok meslek arasından kendi kişiliğine, özelliklerine ve yeteneklerine en uygun olduğunu düşündüğü ve doyum alacağına inandığı işe yönelmesidir.⁽⁹⁾ Öğrencilerin gelecekteki meslek yaşamlarında başarılı olabilmesi için, eğitim öğretim süresince mesleklerini iyi tanımaları, kabullenmeleri ve sevmeleri önemli görülmektedir.⁽¹⁰⁾ Çalışmada, öğrencilerin büyük çoğunluğu hemşire yardımcılığı bölümünü isteyerek seçtiğini belirtmiştir. Gölbaşı ve arkadaşlarının⁽¹¹⁾ Trabzon'da SML 2. 3. ve 4. sınıf öğrencileri üzerinde yapmış olduğu bir çalışmada, öğrencilerin yaklaşık 1/3'ünün meslek seçiminde ailesi ile çatışma yaşadığı, 1/5'inin ise hemşireliği kendi isteğiyle seçtiği belirtilmiştir. Çalışma bulgusu öğrencilerin kendi yeğlemelerine göre bölümleri seçtiklerini göstermekte, bununla birlikte, aynı düzeyde eğitime sahip öğrencilerin mezuniyet aşamasında mesleki ve sosyal farklılıklarının olabileceğini yansıtmaktadır. Özellikle aynı okullardan hemşire ve hemşire yardımcılığı şeklinde farklı iki görev tanımları ile öğrencilerin mezun olmaları zaman içerisinde statü, hak ve ekonomi alanlarında farklı uygulamaları meydana getireceği düşünülmektedir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin daha çok insanlara bakım verme isteği ve kolay iş bulma olanağı nedeniyle hemşire yardımcılığı bölümünü yeğlediklerinin belirlenmesi, Özdelikara ve arkadaşları⁽¹²⁾ ile İnce ve Khorshid'in⁽¹³⁾ hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörleri belirlediği çalışmalarında öğrencilerin, "*Hemşirelikte işsiz kalınmayacağı düşünüyorum*" ile "*Her zaman insanlara yardım etmek istemişimdir*" söylemlerini yüksek oranda yanıtlaması sonucuyla paralellik göstermektedir. Kardeş Özdemir ve Akgün Şahin'in⁽¹⁰⁾ çalışmasında, hemşirelik mesleğini seçme nedenleri arasında iş bulma faktörünün %50.7 oranında, Kırışın⁽¹⁴⁾ çalışmasında ise %44.9 oranında etkili olduğu belirtilmiştir. Bu durum, hemşire yardımcılığı bölümünü yeğleyen öğrencilerin seçtikleri bölümü hemşirelikle bağdaştırarak/benzer buldukları için kolay iş bulacaklarını düşünmelerinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Oysa hemşirelik mesleğinin hemşire yardımcılığına göre görev ve sorumlulukları farklıdır. Bu bağlamda eğitim süreci içerisinde bu farklılıkların öğrencilere öğretilmesi önemlidir.

Hemşire yardımcılığı isteyerek seçen ve seçmeyenlerin görüşleri birlikte ele alındığında, oral ilaçların verilmesi, ilgilendiği hastaların genel durumunda fark ettiği değişikliklerin hemşireye bildirilmesi, hemşirenin uygun gördüğü durumlarda hastanın yürütmesine ve hareket etmesine yardım edilmesi gibi görevleri hemşire yardımcısının görevi olarak gördükleri saptanmıştır. Çalışma bulgusu öğrencilerin bölümü kendi yeğlemeleri ile seçme bakımından görev tanımlarını benimseme konusunda benzer düşünceye sahip olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, benzer çalışmaların bulunmaması öğrencilerin görevlerini benimseme yeterliliğini ortaya koyma açısından yetersizlik oluşturmaktadır.

Öğrenciler tarafından hemşire yardımcısının görevleri kapsamında görülmeyen işler, sırasıyla hastanın idrar torbasını boşaltma ve değiştirme, ölüm sonrası bakım verme, hastanın yatağını yapma, hasta odasının düzeninin ve temizliğinin sağlanması, hastadan steril olmayan idrar ve dışkı örneği alınması, yatağa bağımlı hastaların boşaltımına yardım edilmesi, günlük yaşam aktivitelerine, beslenmeye ve yatak yarasını önlemeye yönelik hemşireye yardım etme olarak belirlenmiştir. Bu durum, maddeler üzerinden değerlendirildiğinde, idrar torbasını değiştirme, idrar örneği alma, hastanın günlük aktivitelerini gerçekleştirmesine, beslenmesine ve boşaltımına yardımcı olma, hastanın yatağını yapma, oda düzenini ve temizliğini sağlama işlerini hemşire yardımcısının görev ve sorumluluğu içerisinde benimsememeleri, birçok sağlık kurumunda bu işlerin diğer hastane personelleri/temizlik personelleri tarafından yapılmasıyla birlikte öğrencilerin bu görevleri hasta bakımı olarak görmeyip temizlik işi gibi algılıyor olmalarından kaynaklanmış olabilir. Yine ölüm sonrası bakım verme görevini kabul etmemeleri, ergen yaşta sağlık bakım hizmeti sunma amacıyla henüz birinci sınıfta okuyan öğrencilerin ölüm kavramını yeni somutlaştırmaya başlamasından, bu kavramın onları korkutmasından, terminal dönemde olan bireye bakım verme deneyimleri olmamasından veya ölmüş olan bir bireyle henüz karşılaşmamalarıyla kaynaklı olduğunu düşündürmektedir.

Öğrencilerin hemşire yardımcılığına yönelik görev ve sorumluluklarına ilişkin kararsız kaldıkları görevler ise, hastanın başka bir kliniğe ya da birime transferine yardım edilmesi, idrar torbasını değiştirme, idrar örneği alma, ölüm sonrası bakım verme, yatağa bağımlı hastaların boşaltımına yardım edilmesi, günlük yaşam aktivitelerinde yardım etme, hasta güvenliğinin sağlanmasıdır. Bu görevler hem hemşire yardımcılığının görevleri arasında görülmeyen hem de görevi olup olmadığı konusunda kararsız kalınan işler olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda çalışma bulgusu hemşire yardımcılığı bölümünde öğrenim gören öğrencilerin görev ve sorumluluklarına ilişkin bilgi gereksinimine gereksinimi olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, İstanbul ilinde bir özel ve bir kamuya bağlı eğitim veren SML hemşire yardımcılığı bölümünde öğrenim gören öğrencilerin görüş ve düşünceleriyle sınırlıdır. Ayrıca tartışmanın ikinci kısmı, daha önce hemşire yardımcılığına ilişkin yapılmış başka bir çalışmaya rastlanılmamış olması nedeniyle bulgulara yönelik görüşlerin ele alınarak değerlendirilmesi de sınırlılık olarak görülmektedir.

Sonuç

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, öğrencilerin oral ilaçların verilmesi, hastanın yürütmesine ve hareket etmesine yardım edilmesi gibi işleri hemşire yardımcısının görevi olarak kabul ettikleri; ölüm sonrası bakım verme,

hastanın idrar torbasını boşaltma ve değiştirme, idrar ve dışkı örneği alma, hasta yatağının ve odasının düzeni ile temizliğinin sağlanması gibi işleri hemşire yardımcısının görevleri kapsamında görmedikleri ve bu işlerin hemşire yardımcısının görev ve sorumlulukları dahilinde olduklarını bilmedikleri saptandı.

Bu sonuçlarla birlikte; hemşire yardımcılığı bölümü dışında başka bir bölümde okuma konusunda kararsız olan öğrencilere, tercih yaptırmadan önce meslek eğitimi verilen bölümler ve hemşire yardımcılığı bölümüne yönelik bilgilendirme yapılabilmesi için rehberlik birimlerinin aktif olarak çalışması ve bakım verme isteği önceliğiyle hemşire yardımcılığı bölümünü seçen öğrencilere ve ailelerin hemşire yardımcısının görev ve sorumluluklarına yönelik bilgilendirme yapılması önerilmektedir. Öğrencilerin hemşire yardımcısının görev ve sorumlulukları olarak gördükleri işleri şu an hemşireler halihazırda gerçekleştirdikleri için hem uygulama alanlarında hem de eğitim verilen kurumlarda karmaşanın yaşanmaması için hemşirenin ve hemşire yardımcısının görevlerinin açık ve net bir şekilde tanımlanması ve birbirlerinden yaptıkları işler açısından ayrılması önemlidir. Hemşire yardımcılığı bölümünde öğrenim gören öğrencilere eğitim süreci içerisinde belli periyodlarla görev tanımlarına ilişkin bilgilendirmenin yapılması önerilmektedir" şeklinde değiştirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. Türkmen E. Hemşire istihdamının hasta ve hemşire sonuçları ile organizasyonel çıktılara etkisi: yataklı tedavi kurumlarında hemşire insan gücünü planlama. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi. 2015;2(3):69-80. Available from: http://www.hacettepehemsirelikdersisi.org/pdf/pdf_HHD_201.pdf
2. Korkmaz F. Meslekleşme ve ülkemizde hemşirelik. Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi. 2011;18(2):59-67. Available from: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/88499>
3. Ulusoy MF. Türkiye'de hemşirelik eğitiminin tarihsel süreci. CÜ Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 1998;2(1):1-8. Available from: <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/557.pdf>
4. Kızılkaya Beji N, Akçin Şenyuva E. Hemşire ve yardımcı hemşirelik/ hasta bakım personeli eğitimlerinin ulusal ve uluslararası düzeyde irdelenmesi. Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi. 2014;29:82-5. Available from: <http://www.sdplatform.com/Dergi/710/Dunden-bugune-hemsirelik-egitimi.aspx>
5. Resmi Gazete. Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (18 Ocak 2014 tarihli 28886 sayılı). Available from: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/01/20140118-1.htm>
6. Kocaman G, Yürümezoğlu AH. Türkiye'de hemşirelik eğitiminin durum analizi: sayılarla hemşirelik eğitimi (1996-2015). Yükseköğretim ve Bilim Dergisi. 2015;5(3):255-62. Available from: http://higheredu-sci.beun.edu.tr/pdf/pdf_HIG_1679.pdf
7. Aydın S. Hemşire ve ebelik eğitimine farklı açıdan bakış. Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi. 2013;27:18-9. Available from: https://issuu.com/sdplatformu/docs/sd_27
8. Türkmen E. Editörün kaleminde. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi. 2013; 10(3): Available from: https://www.journalagent.com/kuhead/pdfs/KUHEAD_10_3_1_2.pdf
9. Öner E, Saraçoğlu Varol G. Hemşirelikte meslek seçimi ölçeğinin güvenilirlik ve geçerliliği. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi. 2010;3(2):78-85. Available from: http://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/12345/4554/78-85_pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y
10. Özdemir Kardaş F, Şahin Akgün Z. Hemşirelik bölümü birinci sınıf öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörler. ACU Sağlık Bilimleri Dergisi. 2016;1:28-32. Available from: http://acibadem.dergisi.org/pdf/pdf_AUD_336.pdf
11. Gölbaşı S, Tamer E, Özbey H. Karadeniz mumcu h. sağlık meslek lisesi öğrencileri 'hemşire gibi çalışmak için çok mu ergen?': Bir sağlık meslek lisesi öğrencilerinin düşünceleri. 14. Ulusal Hemşirelik Öğrencisi Kongresi, UHOK 2015 Bildiri Kitabı. 2015;24. Available from: https://www.researchgate.net/profile/Sibel_Arguvanli/publication/321869741_14_Ulusal_Hemsirelik_Ogrencileri_Kongresi_Bildiri_Kitabi_UHOK_2015/links/5a36d53da6fdcc769fd7bcdb/14-Ulusal-Hemsirelik-Ogrencileri-Kongresi-Bildiri-Kitabi-UHOK-2015.pdf
12. Özdelikara A, Ağaçdiken S, Aydın E. Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimi ve etkileyen faktörler. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2016;2:83-8. Available from: <http://openaccess.acibadem.edu.tr:8080/xmlui/handle/11443/490>
13. İnce S, Khorshid L. Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin belirlenmesi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 2015;18(3):163-71. Available from: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/29670>
14. Kırış N. Hemşirelik mesleğinin seçiminde ilişkili olan faktörler. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi. 2015;8(4):226-31. Available from: <http://www.deuhyoedergi.org/index.php/DEUHYOED/article/viewFile/216/285>